

ARVOSTELUT

Koulutuksen kokemusasiantuntijat äänessä

Ida Vesterinen

Väljärvi, Jouni, Mannonen, Joonas, Huttunen, Oona, Ojanen, Hilma & Koskelo, Wilhelmiina 2018. Maaailma muuttuu – Muuttuuko koulukin? Jyväskylä: Docendo. 183 s.

Koulumuistojen ja kehitysideoiden vuoropuhelua

Koululaitos on usein muutospuheen kohteena. Tyypillisesti huolenaiheena on se, kuinka koulu voisi säilyä merkityksellisenä tai kyetä vastaamaan mitä erilaisimpiin haasteisiin ja tulevaisuuden vaikeasti ennustettavissa oleviin tarpeisiin. Siinä missä yhteiskunnan vaatimukset, resurssit, opetus suunnitelmat tai vaikkapa nuorison kiinnostuksen kohteet ovat alati muutoksessa, katsotaan koulun olevan varsin hidas reagoimaan näihin muutoksiin. Nimen perusteella tähän keskusteluun osallistuu myös koulutuksen professori Jouni Väljärven, Joonas Mannosen, Oona Huttusen, Hilma Ojasen ja Wilhelmiina Koskelon teos *Maaailma muuttuu – Muuttuuko koulukin?*

Kirjan lähtökohta on varsin kiinnostava. Kirjaprojektin taustalla on EduFutura Jyväskylässä, jonka tehtävänä on luoda yhteistyötä Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston välille. Kirjan tekijätiimi koostuu Väljärven ohella neljästä kutakin EduFuturan oppilaitosta edustavasta opiskelijasta, jotka ovat yhden kesän aikana kiertäneet Suomen kesätapahtumia ja keränneet samalla haastatteluja suomalaisten ajatuksista liittyen koulutusjärjestelmään ja sen uudistamistarpeisiin. Opiskelijoiden tekemistä haastatteluista on kirjaan poimittu katkelmia, joita on muokattu tarinallisempaan muotoon säilyttäen kuitenkin esimerkiksi minä-muotoisuuden ja paikoin myös murteet. Haastattelunpätkät on jaoteltu kuuteen eri teemaan. Esimerkiksi ensimmäinen luku *Tehdään oppilaita kuunnellen ja yhdessä kokeillen* käsittelee oppilaiden kasvun kannalta merkityksellisiä kokemuksia ja osallisuutta koulussa. Muita aihepiirejä ovat monikulttuurisuus, koulussa opittavat valmiudet, yksilöllisyyden huomioiminen, koulukiusaaminen ja koulutuksen suhde työelämään. Jokaisen luvun lopussa on Väljärven lyhyt kommenttiosuus, jossa tarinoista nousseita kokemuksia ja ideoita peilataan tutkimustietoon.

Kirjassa tarkastellaan koulutusta laajasti. Vaikka painopiste on peruskoulun puolella, esitellään kirjassa runsaasti myös toisen ja kolmannen asteen koulutukseen liittyviä näkemyksiä. Kuten Väljärvi kirjan yhteenvedossa toteaa, haastatteluista vastannut opiskelijatiimi on todella onnistunut tehtävässään. Kirjan esipuheessa opiskelijat luonnehtivat haastatteluaineiston keräämistä ”puoliksi sattumanvaraiseksi ja puoliksi suunnitelluksi”. Tällä he viittaavat paitsi haastateltavien valikointiprosessiin, myös itse haastatteluihin, joissa haastatelluille annettiin paljon tilaa kertoa itselleen tärkeistä aiheista. Menetelmä on tuottanut kiinnostavan aineiston, sillä useat haastatelluista pohtivat koulun roolia, haasteita ja tule-

vaisuutta varsin laajasti ja syvällisesti. Osa uskaltautuu kertomaan kipeistäkin henkilökoh-
taisista muistoista koulukiusaamiseen liittyen.

Vaikka koululaitoksessa nähdään paljon kehitettävää, saa se myös paljon kiitosta onnis-
tuneista käytänteistä ja koulutuksen laadusta. Kouluun ladataan paljon erilaisia odotuksia,
mikä osoittaa myös luottamusta koululaitoksen mahdollisuuksiin yhteiskunnallisen muu-
tosvoiman lähteenä. Puheenvuorot liikkuvat useilla eri tasoilla. Osa kaipaa peruskouluun
lisää tapakasvatusta tai liikuntatunteja, toiset pohtivat koulutusjärjestelmän rakenteita ja
merkitystä laajemmin. Jotkin teemat, kuten mallioppiminen tai koulun ja työelämän välinen
suhde nousevat esiin useissa kirjan eri luvuissa. Monet haastateltavien esittämistä kehitys-
ehdotuksista ovat lisäksi konkreettisia, mikä edelleen todistaa haastateltujen paneutumises-
tä ja eläytymisestä haastattelutilanteisiin.

Kirjassa koulutuksen kenttä avautuu lukuisista eri näkökulmista. Haastateltavien kirjo
ulottuu lähestulkoon vauvasta vaariin, mikä luo kiinnostavan katsauksen koululaitokseen
myös ajallisesta näkökulmasta. Haastateltavia on saatu eri koulutusasteilta, osa on jo tiu-
kasti työelämässä ja toisilla sekun on jo jäänyt taa. Osa tarkastelee tilannetta ristivalottamal-
la omia koulumuistoja omien lastensa nykypäivän kokemuksiin. Vaikka useilla haastatel-
luilla omista kouluvuosista on jo aikaa, ovat kirjaan valikoidut katkelmat hyvin tulevai-
suusorientoituneita. Koulumuistojen rooli on toimia peilinä havaituille ja oletetuille muu-
toksille sekä esimerkkinä erityisen toimivista tai epäonnistuneista käytänteistä.

Kirjassa on mukana myös koulutuksen ammattilaisia niin opettajakunnasta ja opettajan-
koulutuksesta kuin Opetushallituksestakin. Heidän näkemyksensä esitetään kuitenkin tasa-
vertaisina muiden joukossa, sillä haastattelut on otsikoitu pelkällä etunimellä sekä mahdol-
lisesti iällä ja paikkakunnalla. Vasta kirjan takaa löytyy tarkempi henkilöhakemisto, josta
voi halutessaan ottaa selvää henkilöiden ammateista tai sukunimistä niiden henkilöiden
osalta, jotka ovat kyseiset tiedot luovuttaneet.

Viesti kateissa

Väljärven yhteenveto-osuudet pääasiassa kiteyttävät ja myötäilevät haastatteluissa esitetty-
jä näkemyksiä. Kirjassa esitetään välillä vahvojakin väitteitä, kuten ”koulu on ensisijaisesti
työelämää varten” tai ”nykynuorilla ei ole käytöstapoja” ilman, että niitä kommentoidaan
millään tavalla. Yhteenvetoihin olisikin kaivannut hieman vastapainoa värikkäimpiä lau-
suntoja tasapainottamaan. Nyt kriittinen tarkastelu jätetään pitkälti lukijan vastuulle. Myös
takakansitekstissä luvattu tutkimuskirjallisuuteen peilaaminen jää paikoin valitettavan
ohueksi, esimerkiksi maininnoiksi siitä, kuinka jokin ilmiö on huomattu myös aiemmissa
tutkimuksissa. Vaikka tekijät kuvaavat teosta tutkimukseksi, on kyseessä ennemminkin
kiinnostava, löyhästi teemoihin jaettu kokoelma mielipiteitä ja kokemuksia.

Kommenttipuheenvuoroja terävöittämällä myös kirjan idea olisi mahdollisesti kirkastu-
nut. Siinä missä haastateltavien kirjoja voi pitää rikkautena ja haastatteluja itsessään onnis-
tuneena, tuo moninäkökulmaisuus mukanaan myös haasteita. Kun tarkastelussa on koko
koulutuksen kenttä ja haastatteluissa aihepiirit ovat valikoituneet orgaanisesti, osa ehdotuk-
sista jää irrallisiksi ja kirjassa on paljon ”sitä sun tätä”. Saman otsikon alla voi olla puhetta
niin kouluruoasta, pitkäjännitteisen työskentelyn katoamisesta kuin nuorten yhteiskuntaan
kiinnittymisestäkin. Kun Väljärven osuuksissa tehdään pääasiassa yhteenvetoa haastatte-
luista, tarjoaa kirja vähäisesti vastauksia siihen, mitä kirjantekijät ovat teoksellaan lopulta
halunneet sanoa ja kenelle kirja on suunnattu. Parhaiten kirja voisi toimia keskustelunavaa-
jana. Esimerkiksi opettajankoulutuksessa siitä saisi paitsi lähtökohdan kirjan laajempiin

teemoihin kiinnittyvälle keskustelulle, myös yleisemmin kouluun ja nuoriin liittyvien käsitusten pohtimiselle ja purkamiselle.

FM Ida Vesterinen on tohtorikoulutettava Jyväskylän yliopistossa yleisen historian oppiaineessa ja tekee historian oppimiseen liittyvää väitöstutkimusta.